

ID. SZINNYEI JÓZSEF

Az a fekete keret, mely ezt a mindnyájunktól tisztelt és szeretett nevet körülfonja, kettős gyász kifejezése: a M. N. Múzeum SZÉCHÉNYI-könyvtáráé, mely egyik legkiválóbb tisztviselőjét siratja a megboldogultban, akinek itteni negyedszázados működése szorosan összeforrott a könyvtár egyik legérdekesebb és legértékesebb osztályának, a hírlaptárnak a megteremtésével és megizmosodásával s a magyar bibliográfiáé, mely valóságos atyamesterét, szinte utolsó lehelletéig fáradhatatlan művelőjét veszítette el benne.

Noha 83 évet élt: oly kort, mely az arasznyi emberi lét mértékével mérve, kiváltságosan hosszúnak tetszik, mégis azzal az érzéssel állottuk körül a sírját, hogy korán szakadt el tőlünk: hiszen élete nagy művét, melynek előkészítésére férfikora legszebb éveit, megvalósítására pedig egy negyed századot szentelt, még az ő bámulatos szorgalma és vasenergiája dacára sem fejezhette be — néhány téglá hiányzik abból a hatalmas emlékműből, melyet nemzete irodalmának emelt. Pedig ha a sors csak még néhány hónapig kegyes hozzá, bizton betejezi nagy alkotását, melyen szinte végső lehelletéig dolgozott, úgy, hogy a szó legszorosabb értelmében csavarta ki kezéből a tollat a halál. Szeliden harmonikus élete végső akkordjának e tragikumát enyhíti azonban az tudat, hogy családja körében akadnak hozzáértő kezek, melyek nem fogják csonkán hagyni gigantikus vállalkozását. De ha e remény megnyugvással töltheti el a nemzetet, amely SZINNYEIBEN csakis az adatgyűjtő tudóst látta és értékelte, a mi gyászunkat, akik a mindennapos hivatali érintkezés révén az emberrel is szorosabb kapcsolatba jutottunk, érintetlenül hagyja. Az a nyájas humor, mely valódi őszi napsugárként az öreg úr egész lényéből szerteáradt s bearanyozta a hivatal komoly helyiségeit, az a mindenkít magához emelő atyai szeretet, mely a legfélénkebbel is elfeledtette azokat a különbségeket, melyeket különben a ranglétra a hivatali életben oly érezhetően jelez, az a jóindulatú, támogatásra kész érdeklődés, melyet a fiatalok tudományos törekvéseivel,

ambícióival szemben tanusított, mind oly szálak, melyek a tisztelet- és nagyrabecsülésnél erősebb kötelék, a szeretet kötelékével fűzték hozzánk a megboldogultat, aki mindnyájunknak szeretettel dédelgetett «SZINNYEI papája» volt. Kedves lényének emlékét kegyelettel ápoljuk!

Idősb SZINNYEI József 1830 március 18-án született Komáromban s bár korán elárvult, hála atyai nagynénjének, gondos nevelésben részesült. A gimnáziumot szülővárosában és Nyitrán, egyetemi tanulmányait Pesten és a győri jogakadémián végezte. Mint jogászyerek, nem nagyon tünt ki szorgalmával; inkább a nyelvtudományra volt hajlandósága. Több idegen nyelvet tanult, szabad idejét pedig társaságban és szerelmes versek írásával töltötte. A lírát azonban derékon vágta ketté a nagy nemzeti éposz s a fiatal SZINNYEI már 1848 október 21-én fölcsap honvéddnek, hogy végigküzdje a szabadságharcot. Az egész hadjáratot Komáromban és a vidékén élte át, védte a várat a többi hőssel együtt, résztvett tizenhárom csatában, s az október 5-iki kapituláció alkalmával mint főhadnagy tette le a fegyvert. A nagy ostrom ideje alatt naplót vezetett s ebből való jegyzeteit később ki is adta. A következő sötét években előbb sógora, BEÖTHY Zsigmond ügyvédi irodájában dolgozott Komáromban, majd 1853-ban megnősült s Pozsonyba költözött, ahol szintén ügyvédi irodában talált magának munkakört. Itt kezdte el a magyar hirlapirodalomra vonatkozó nagybecsű kutatásait s 1861-től fogva minden évben pontosan beszámolt a Vasárnapi Ujságban arról, hogy hol, milyen magyar lap született vagy szűnt meg az esztendő során. Ez a hasznos összeállítás 1895 óta a *Magyar Könyvszemle* mellékleteként látott napvilágot 1907-ig, amikor a most már könnyebb munkát nálánál fiatalabb vállakra hárította. Később egy ideig mint biztosító társasági hivatalnok is szerepelt előbb Pozsonyban, majd Pesten, de már 1875-ben a budapesti egyetemi könyvtárhoz nevezte ki könyvtári órré a közoktatási miniszter. Itt találta meg SZINNYEI igazi munkásságának a terét. Élénk részt vett e könyvtár rendezésében, majd fölvetette egy hirlapkönyvtár létesítésének gondolatát s az anyag összegyűjtésére a kormány támogatásával 1885—87-ig az ország majd minden városában megfordult. Az ekként összehordott s a M. N. Múzeumban nyalábszámmra elraktározott anyagból őt bízták meg a hirlapkönyvtár fölállításával és szervezésével, SZINNYEI 1888 novembere óta mint múzeumi őr végezte országos becsű, akkor még eléggé nem is méltányolt tudományos mű-

ködését. Résztvett a millenáris kiállítás sajtóosztályának zsürijében s e téren szerzett érdemeiért 1897-ben királyi tanácsosi címet kapott. Igazgatóórré 1901-ben, osztályigazgatóvá pedig 1910-ben neveztetett ki. Ugyanez évben ünnepelte a M. N. Múzeum tisztviselői kara nyolcvanadik születésnapja évfordulóját, amely alkalomból a miniszter és az államtitkár is felkereste elismerő soraival a szerény, fáradhatatlan buzgalmú tudóst. Az Akadémia 1899-ben választotta tagjai sorába.

Munkásságának javarésze, mely a saját összeállításában 32 önállóan megjelent kötetre és dolgozatra terjed, a könyvészet és biográfia körébe vág, mely téren páratlan érdemeket szerzett. A legfontosabb ilyen tárgyú dolgozatai, melyek ma is minden kutató nélkülözhetetlen segédforrásai, az Akadémia kiadásában 1874—1885-ben megjelent *Hazai és külföldi folyóiratok magyar tudományos repertoriuma*, a fiával ifj. SZINNYEI Józseffel együttesen szerkesztett s 1878-ban napvilágot látott *Magyarország természettudományi és matematikai könyvésze 1472—1875*, melyet a Természettudományi Társulat 100 arannyal jutalmazott, SÁNDOR Istvánról *Az első magyar bibliografus* címen tartott akadémiai székfoglalója s főműve, az arányainál s kivitele megbízhatóságánál fogva egyaránt monumentális *Magyar írók élete és munkái*, melynek első füzeté 1890-ben látott napvilágot, míg utolsó megjelent ivéhez ez év május 26-án adta még az imprimaturt. Az eddig megjelent 129 füzetben, mely 14 vaskos kötetet tesz, közel harmincezer író életrajza és munkáinak jegyzéke van felsorolva. A munka, melyhez fogható nincs a világirodalomban, örök időkre hirdetni fogja fáradhatatlan megteremtőjének nevét és dicsőségét, aki joggal mondhatta a költővel:

Exegi monumentum aere perennius.

GULYÁS PÁL.